

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան, լինելու է . . . 1855 թ. 2
Վերջին համար . . . 65
Երկուսն առաջ . . . 35
Մեկ ծանուցումը տարին 40 փողոց է :
Ստորագրողները կարելի է :
Ստորագրողները ամբողջ 1 թ.,
և 16 թ. կը սկսին :

Դուրս երթալից Լրագիրներու համար
ճանաչող անձն մէկ թիւին համար 20
փողոց է :
Լրագիրս վերաբերեալ նամակ կա՞նք
և ի՞նչ գրուած ինչ : Ինքնագիրս
ուղղութիւն . եւ ասոնց ճանաչող անձ
քն իրկողն վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊՈՍԵՆՆԵՐՈՒԳՈՒՄ 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Վարչութեան Թիւերնուս մէջ Սե-
վաթորթի կործանմանը օգտակար հե-
տեանքներուն վրայ քանի մը խօսք Ը-
րինք :

Ըսինք, թէ Սեվաթորթի մշտնջե-
նաւոր սպանաւորք մըն էր Օսմանեան
տերութեան անկախութեանը, թէ Ռու-
սիոյ նպատակը աշխարհի խաղաղութիւ-
նը վերականգնել, ազգայնականութիւնն ու
ազատութիւնը բառնալ, մարդկային յա-
ռաժարութիւնը խափանել, ազիտու-
թիւնը, կուրուքիւնը եւ գերութիւնը
ամեն տեղ թաղաւորեցնել է : Եւսոր
հակառակ արեւմտեան տերութեանցնը
պատակն է լուսաւորութիւնը քաղաքա-
կրթութիւնը ազատութիւնը եւ մարդ-
կութեան իրաւունքները յաղթող Ը-
նել :

Եւս խօսքերը որչափ որ ամեն լու-
սաւորեալ եւ բարեկիրթ ազգաց եւ մաս-
նաւորապէս ազգերնուս որջամիտ զի-
տող եւ քաղաքագէտ մասնաւոր չլի յայտ-
նի ու անհակառակելի ճշմարտութիւն-
ներ են, այսու ամենայնիւ կուզենք եւ
պարտք կը համարինք քանի մը մանրա-
մասն բացատրութիւններ ապա արտնայ,
որպէս զի Օսմանեան մեծագործ եւ բա-
րեկեան տերութեան թեւին տակը պա-
տըպարեալ մեր սիրելի ազգայինք առ
հասարակ ճիշդ գաղափար մը ունենան
այս ամենակարեւոր խնդիրներուն վրայ,
եւ իրենց ներկայ բարեբաղդ ու ապագայ
երջանակագոյն վիճակը Ռուսիոյ երկաթ-
կայ եւ գոթիւրմեր լուծին տակը հեծող
մեր խեղճ ազգայնականութեան վիճակին հետ
բաղդատելով, իրենցն յարգը լաւա-
դոյն եւս ճանչնան, Եստուծոյ միշտ
շնորհակալ ըլլան, եւ մեր առաւելակալ
եղբարց ազատութեանը համար աղօթք
ընել չգալին :

Եւս մտքով, լրագրոյս յետագայ
թիւին սկիւն քանի մը յօդուած հետ
զհետեւ պիտի հրատարակենք Ռուսիոյ,
Եւրոպեան պէր-թիւնէն եւ Տեմպուս ա-
նուով :

Մեր արդոյ ընթերցողները պիտի
տեսնեն այս համառօտ նկարագրին մէջ
Ռուսիոյ կեղծաւոր եւ ազգաւոր քաղա-
քականութիւնը, իր ժողովրդոց թշուառ
վիճակը, արեւմտեան տերութեանց աշ-
խարհաշէն քաղաքականութիւնը, Օս-
մանեան մեծագործ տերութեան եւ արեւ-
մտեան մեծ տերութեանց դաշնակցու-
թիւնին Տաճկաստանի ժողովրդոց եւ մաս-
նաւորապէս ազգերնուս ծագելից օգուտ-
ները :

Բարեկարգ պիտի համարինք մեզ

թէ որ այս կարեւոր եւ ծանր նիւթե-
րուն վրայ քանի մը տող գրելու յաջողե-
լով վերը խոստացած նպատակնուս հաս-
նելու կարող ըլլանք :

Եւրոպական լրագիրները կը շարուն-
ակեն Սեվաթորթի հետեւանքներուն
վրայ երկար կարճագոյն թիւներ ընե-
լու :

Գերմանական լրագիրները խաղա-
ղական առաջարկութիւններու խօսքեր
կրնեն, բայց Եւրոպիոյ ու Վաղդիոյ լրա-
գիրներուն բերանը պատերազմը շարուն-
ակելու է :

Վանի մը լրագիրներու խօսքին նա-
յիւր Ռուսիայի կառավարութիւնը
խաղաղական միջնորդութիւն մը ընելու
առաջարկութիւնները ըրեր է արեւմտեան
տերութեանց, բայց անոնք իր միջնոր-
դութիւնը չեն ընդունել : Ոմանք ալ կը-
սեն, թէ Վաղդիոյ ու Եւրոպիոյ պատե-
րագրին ծախքերը պահանջներ հինգե-
րորդ պայման մըն ալ աւելցուցեր են չորս
երաշխաւորութեանց պայմաններուն վե-
րայ : Բայց այս պայմանը չպիտի առա-
ջարկեն մինչեւ որ Վերընը բոլորովին
նուաճեն, որն որ գրաւ մը պիտի ըլլայ
իրենց ձեռքը :

Եւրոպական Մօնիթօ-ր լրագրին
խօսքին նայելով, արեւմտեան տերու-
թիւնները առ սցօմ չորս երաշխաւորու-
թեանց պայմաններէն աւելի բան մը չեն
ուզեր Ռուսիայէն : Յիշեալ Մօնիթօ-ր
լրագիրը լրտ Ֆալմերսթընի բերանը հա-
մարձած ըլլալուն, անոր մէջ հրատա-
րակած խօսքերը արժանահաւատ եւ գը-
րեթէ պաշտօնական կը սեպուին : այս
պատճառաւ արժան կը համարինք նոյն
լրագրին հետեւեալ յօդուածը լրագրոյս
մէջ հրատարակել Վիեննայի Լը-թո-
լրագրին առնելով :

Լըթոլր մեր, կըսէ, 6 ամիս յառաջ Վի-
եննայի մէջ կը պահանջենք որ Ռուսաստանի Սե-
ծովը մէջ ունեցած առաւել զօրութիւնը չափա-
ւորել, յաջողութեան նմանք Ռուսաստանի ու
գաղաւթոց մէջ գրեթէ հաւասար դրից մէջ էր :
Ստոյգ եւ Եւրոպիոյ վարչական, բայց
ձմերուան խառնութեամբ եւ ուրիշ անհարթու-
թիւններով ամբողջ բանակ մը կարծեցուցած էինք,
ուստի եւ մեր քաղաքական գործընդմեջ պանծա-
լու եւ պերճանալու վիճակի մէջ չէինք : Ռուսերն
ալ միւս կողմէն Սեւաստոփոլ յառաջուրէն ա-
ւելի սաստիկ ամրացուցին, եւ երկար պաշարման
գիմանալու կարող ըլլալու համար ներքը առա-
տութեամբ ամեն տեսակ պաշար գիւղերն : Եւս-
պիտի երկու կողմէն համար ալ հաւասար պարա-
զայնք մէջ Ռուսաստանի բերանն ալ էր : Մեր
պաւել զօրութիւնը չափաւորել կուզէր, բարձ-
ր է, բայց պէտք էր գուր անձամբ ընէր : Սեւա-
ստփոլ առնուել կուզէր, պաշարեցնէր : (Ռուսաց)
կայսերական կայսրութիւնն իրեն իսթեքէն բեր-
նեցինք, ու Լըթոլր Վաղդիոյ Վիեննա եղող
Վաղդիոյն կրնայ ծանուցանել թէ իրեն յա-
պարկ կարգաւ, ինչպէս նորին բարձրութեան
փախուստ տուող խօսքերէն կ'անարկուէր, հիմակ

իրոք կատարուեցաւ : Եւս խօսելու կարգը մերն
է, եւ Ռուսաստան ալէկ կ'ընէ իթէ բռնելու
ճախարհ իր հիմն գանգաձ, վիճակին հետ յար-
մարդները ըլլայ, Եւս որ առ յաղթութիւնն
արեւմտեան տերութեանց որոշումն ամենեւին ե-
ղանակաւ մը պիտի չտարադրենք որ իրենց երկիւր-
ներն կ'զած ասեմներն պահանջած կ'տեսնեն : յաղ-
թանակաւ գրելու տանին : Եւս որ պէտք է որ ան
հաստատուն որոշումներն, որն որ այնպիսի զարհու-
րելի փորձութեանց օրեր ալ չխախտեցաւ : այսպի-
սի մեծ յաջողութեամբ մը բնականապէս զօրանալու
Ռուսաստանի Սեւ ծովը մէջ ունեցած առաւել
զօրութիւնը գործնականապէս չափաւորեցին, եւ
հիմա կը մնայ միայն, որ գաղաւթի թեւին հաս-
տատուն անի ինչ որ իրոք արդէն կ'զած է : Ռու-
սաստան Սեւ ծովը մէջ չէ թէ միայն չափաւորեց
զօրութեան ստուերը : Եւս չունի, հապա նաւե-
նոյն ջրերուն մէջ երբեք ծովային տերութիւն ալ
ըլլալէն զգալի է : Եւս իրմէ յայտնի է որ խա-
ղաղութեան կողմնակիցը հիմա պիտի ըսեն թէ
Բալկանի գործընդմեջ, եւ թէ բաները պէտք չէ
վերջնաւ չափանել : Գործեալ թէ ճշմարիտ
քաղաքական խոհմտութիւնն ինչպէս նախ ար-
դարութեան սկզբունքը կը պատկերեն, որ մինչեւ
հիմակ եղած գործնական յաջողութիւններով չա-
տանանք, եւ իրաւամբ ինքնագրեալ որ Ռուսաս-
տան ըստ բաւականին ինչ զինքը պարտաւորեւ բա-
նեք պիտի անեն վիճակին մէջ թող տալու : Եւս
հաւանական է որ Վիեննայի պարզութիւնը վերջն
գէպքերէն արեւելեան խաղաղութեան նոր
առաջարկութիւններէն : Եւս գէպքի մէջ Եւրո-
պայի եւ իր գաղաւթներուն պարտքը պիտի ըլ-
լայ այնպիսի առաջարկութիւններն ալէկ ընելու-
թեան տակ ձգելու : Բայց երբեք երաշխաւորու-
թեան ան միջ ու զլուստը կէտը պէտք է որ հի-
մայ ալ յաղաղական պէս իրեն պայման առնու-
րայ : Եւս Եւրոպիոյ պաշարման թեւին ունեցողը,
որ Ռուսաստան իր ճիշդային զօրութիւնը նորէն
հաստատած ատեն որոշեալ կէտէ մ'անցին չանց-
նիր : Ռուսաստան կրնայ հիմակ ալ թեւութեան
դիւրաւ հաւանել : Եւս որդի կէտն ընդունելու հա-
մար ալ յաղաղական գոթութեան թիւները չիտն :
Վիեննայի յաղաղական Ռուսաստան իր պատուոյն
ու Եւրոպայի տերութեանց մէջ իր ունեցած առ-
տեմանը պահելու պարտաւորութեանը վրայ մեծ
ճարտասանութեամբ կը խօսէր : հիմակ ան բարե-
խաճ քնարին լաւը կրնայ հանգիստ թողուլ : Ռու-
սաստանի պատիւը : Սեւաստփոլի նման տերակ
մը դարձած է : Եւս որ Վաղդիոյն արեւելքը
ալէկ մտածեւ ու վերջն արեւմտեան իրենց փորձ
մ'ու նշան մը առնուել, թէ արեւմտեան տերու-
թիւնը իրարու հետ պատուաւոր կ'ընդմեջ եւ հա-
ւատարմութեամբ միմեանց արեւելին ինչ բա-
նեք կրնան զլուստ տանել : Եւս առանց ինչ գիմու-
թեան յանձն առնուել ան պայմանները զորոք
չէ թէ միմեկ Եւրոպիոյ ու Վաղդիոյ, հապա ամ-
բողջ Եւրոպայ իրմէ կը պահանջէ — բարձր է : Եւս
թէ ոչ մէկը պէտք է որ մեր ճամբէն յառաջ եր-
թանք, եւ եթէ Սեւաստփոլն առնուել խիստ
հարուած քեղած չէ, ուրիշ հարուածներ ալ Ը-
նենք, մինչեւ որ բաղձարեւած նպատակին կա-
տարեալ հանկիւրդ ու Եւրոպայի ազատութիւնն
ապահովենք :

Մեր արդոյ ընթերցողները կը յի-
շեն, որ Սեվաթորթի անկողնուն ու-
րախառնութիւնը լրտ ամ ժամանակ-
ինս, այս մեծ եւ փառաւոր յաջողու-
թեան մանրամասն պարագայները գաղ-
նակից տերութեանց բարձրակարգութիւնն
պաշտօնական տեղեկագիրներէն ստուգե-
լու խօսք առած էինք : Եւս խոստանալը

նիս ահաւանի կը կատարենք : Ինչպի-
նաւորապէս առ Վաղդիոյ պատերազմի
պաշտօնական խաղաղութեան մէջ հրատարակեալ
հետեւեալ տեղեկագիրը թարգմանե-
լով :

Ի Սեւ վերտն բանակին
Ի Սեվաթորթի

11 սկիպ . (30 օգոստ . 1855)

Պարս Մարաշիտ

Սեվաթորթի մեր ձեռքը անցնող յա-
ճակման վրայ յառաջիկայ մտադոյն սուրհակա-
կով մանրամասն տեղեկագիր մը ձեռք կ'ընէ
պատիւ կ'ունենում : Եւս պիտի համառօտ պատ-
մութիւն մը փայտ կ'ընեմ ընել այս մեծ պատե-
րագրական գործողութեան զիմաւոր անցքերուն
վրայ :

Օգոստ . 16 էն այսինքն Զերայի պա-
տերազմին օրէն ի վեր, որչափ որ անգաղաք լաւ
կառնենք, թէ առեւորդ նոր եւ աւելի ահաւոր
յարձակում մը պիտի ընեն յիշեալ գետին վրայ
մեր բանաձ զինքերուն դէմ, այսուամենայնիւ մենք
կը պատրաստուինք վճռողական յարձակում մը
ընելու նոյն իսկ Սեվաթորթի վրայ : Եւս կողմ
յարձակողական զինքներու թիւորութիւնը օ-
գոստ . 17 էն ի վեր սիսան իրենց կրակը աստու-
ծենել Մարաշիտ, փոքր Ռուսներն եւ նաւա-
հանգստին մօտ եղած ամրութեանց դէմ, որպէս
զի մեր ճարտարագէտները կարող ըլլան թշուա-
նաց բերդերուն մօտ զօրաց խայտներ հաստատե-
լու, ուսկից մեր զօրքերը կարենան շուտով ներս
յարձակելու : Եւս զիս զատ, ճարտարագէտները
փոխեն անցնելու ու պարիսպներն ի վեր երկու
գործիքներ կը պատրաստեն, եւ մեր ճիւղի կողմ
ամեն մարտիկները սկստ ճին իրիտ աստուի կը-
րակ մը սկստ քաղաքին դէմ : Եւս ինչպիսի
իրենց կողմէն ստատկապէս կը ձեռնեն մեծ Ռե-
տանը եւ անոր մէկ ամրոցը որուն վրայ պիտի
յարձակեն :

Եւս բան պատրաստ ըլլալէն ետք, Սեւ
սըն զօրապետին հետ խորհրդակցութեամբ որո-
շեցի որ սկստ . ճին կէս օրին յարձակում ընենք :
Մար-Մահմէտ զօրապետին բաժինը Մա-
լարփը պիտի առնէր : Տեղաց զօրապետին բա-
ժինը փոքր Ռուսներն ինչ պիտի յառնէր
մէջ տեղէն ալ Մօթուտ զօրապետին բաժինը
այս երկու ամրութիւնները իրարու հետ կապող
միջին պարսպին վրայ պիտի քալէր : Եւս ինչ
զատ Մեղին զօրապետին հրամանատարութեան
տակը եղած պահապան զօրաց բաժինն ալ յան-
նեցի : Պարս զօրապետին, որ վերջինեալ երեք
բաժիններուն նպատեւ :

Եւս ամրակ ալ կողմէն համար եղած տե-
րեւութիւնը :

Մեջ տեղէն, Եւրոպայիներ մեծ Ռուսու-
նին վրայ պիտի յարձակեն առջեւ յայտնաւոր
վերջակելով :

Չան կողմ, մեր առաջին բանակը որոշ
վրայ Լա Մարաշիտ զօրապետին յանձն առնէր
սարտենիայի զօրաց կիսաբաժին մը աւելցնելու :
Եւս կիսան զօրապետին բաժինը առնէն կեղ-
րոնական ամրոցն քաղաքին մէջ պիտի մտնէր եւ
Ապիտ ամրոցը կտնէն պաշարելով պիտի առ-
նէր : Տե Սալ զօրապետին պատուէր արեւմտե
իր յարձակումը յառաջ տանելու որչափ որ պա-
րագաները ներէին :

Եւս ինչպէս զատ, Լալարն եւ Պարս ծովա-
պետներուն նաւատորմներն ալ Բաւանթի-
նայի ամրութիւնները նաւահանգիստը եւ ծովա-
յին ամրոցները ամրակեցնելով մեծ ապէս պիտի
զբաղեցնէին առեւորդ եւ անոնց զօրութիւնը
բաժնէին : Բայց ծովա հիւսիսային արեւմտեան

